

FRITIDSPÆDAGOGER KAN NOGET

SÆRLIGT

*Pædagog på indskolingen på
H.C. Andersen Skole, Odense.
Arkivfoto: Jens Hasse*

Undervisningsassistent i skolen om formiddagen og legeonkel i fritten om eftermiddagen. Fritidspædagoger kan spille begge roller, men ingen af dem fanger kernen i deres faglighed. Deres blik for det liv, børn lever med hinanden, og deres viden om, hvad der er på spil mellem børn i hverdagen, skal være omdrejningspunktet i samarbejdet med skolen, mener to forskere.

AF CARSTEN HENRIKSEN

Når man slipper et par hundrede børn løs på et fritidshjem, er kaos måske det første ord, der falder os ind. Men i virkeligheden er det blot børnelivets kompleksitet, der udspiller sig for øjnene af os. Børnene arbejder konstant med at skabe deres lege og forhandle om, hvem der må være med og ikke med. De er i fuld gang med at koordinere, organisere og forhandle, og ind imellem går forhandlingerne i kludder og bliver til konflikter, fortæller Charlotte Højholt, lektor ved Roskilde Universitet.

Heldigvis er der voksne til stede – fritidspædagogerne, der har en unik viden om, hvad der er på spil for børn – og mellem børn. Men ifølge Charlotte Højholt og Anja Hvidtfeldt Stanek, ph.d. fra Roskilde Universitet, står fritidspædagogikken i dag ved en korsvej.

For hvad er det egentlig fritidspædagoger skal og kan? Skal de blot passe på børnene og sørge for, at de er underholdt i tomrummet fra skolen slutter til forældrene henter dem? Eller er deres egentlige mission – i takt med at fritidspædagogikken er blevet spændt for skolevognen – at være undervisningsassistenter om formiddagen og holde lektiecafeen åben om eftermiddagen? Findes der overhovedet fritidspædagoger længere, eller er de ➔

”Mange pædagoger forsøger at kopiere det bidrag, lærerne allerede giver. Enten bliver de hjælpelærere, der deler papirer ud og tysser på børnene, så læreren kan komme til sagen – eller også agerer de lærere, der overtager dele af undervisningen.”

Anja Hvidtfeldt Stanek.

en uddøende race, der er blevet afløst af SFO- og skolepædagoger?

Charlotte Højholt og Anja Hvidtfeldt Stanek mener, der er brug for, at fritidspædagogerne sætter deres faglighed under lup for at finde ind til kernen af, hvad de kan. Det er forudsætningen for, at de mere selvbevidst kan formulere, hvori deres særlige bidrag til skolen består, og hvordan de kan være med til at præge børns skoleliv positivt.

KRAV TIL PÆDAGOGER UDEFRA. Charlotte Højholt har haft fokus på fritidspædagogers faglighed i forhold til børns sociale liv i fritidsinstitutionerne. Hun fortæller, at fritidspædagogernes faglighed i dag er klemt i et krydspres af forventninger, krav og rammer udefra. De ydre krav er dog ikke blot en trussel mod pædagogfaglighedens egenart, men giver den også nogle helt nye udfoldelsesmuligheder, understreger hun.

Først og fremmest er det skolen, der trækker i fritidspædagogerne. Her skal de understøtte undervisningen, men det er ikke klart præcist hvordan.

Ved siden af skolen står forældrene med deres forventninger om fritidsaktiviteter, kammeratskaber og lektielæsning samt politikerne, der gerne vil vide, hvad de får for pengene.

”Politikerne vil have dokumentation og målbeskrivelser, der kan evalueres. Og så er der jo børnene selv – hvad de vil er ikke konstant, for børnelivet forandrer sig også, og børnene står forskelligt i det,” siger Charlotte Højholt.

Anja Stanek Hvidtfeldt har undersøgt pædagogernes opgave i samarbejdet med skolen. I takt med at fritidshjemmet er blevet til SFO, er der en forventning om mere end hygge og tidsfordriv fra den kant. Der er ligefrem en tendens til, at trykket i forståelsen af SFO i dag bliver lagt på ’skole’ og ikke på ’fritid’.

”Pædagogernes fokus kommer til at rette sig mod, hvordan de kan opfylde folkeskolens formålsparagraf i formiddagstimerne. Mens arbejdet om eftermiddagen hjemme i SFO’en kommer til at trække på den gamle betænkning om fritidspædagogik – og så kommer de i tvivl: Hov, er det nu også i orden, at vi

gør det, for det er jo ikke her, den 'rigtige' faglighed ligger længere," siger Anja Hvidtfeldt Stanek.

DET SOCIALE SPIL. Fritidspædagogfeltet er præget af en diffus diskussion om, hvad den nye faglighed egentlig skal handle om, mener Anja Hvidtfeldt Stanek. Om hvordan pædagogerne skal skifte mellem deres forskellige roller i løbet af dagen, og hvor meget de hver især må fylde. Skal de slippe skolekravene om eftermiddagen eller tværtimod smugle så meget skole ind som mulig og for eksempel indrette lektiecafeer?

"Mange pædagoger forsøger at kopiere det bidrag, lærerne allerede giver. Enten bliver de hjælpelærere, der deler papirer ud og tysser på børnene, så læreren kan komme til sagen – eller også agerer de lærere, der overtager dele af undervisningen. Det kan være udmærket, men børnene har brug for voksne med en anden faglighed end lærernes. Voksne, der ved en hel masse om børnenes sociale liv på tværs af institutioner og hjem. Her er et stort gabende hul, der kalder på lige præcis pædagogfaglighed," siger Anja Hvidtfeldt Stanek.

Med den krølle på, tilføjer hun, at lærerne jo ikke dermed skal ignorere børns sociale liv og overlade det til pædagogerne.

"Alle, der vil noget med børn, må hele tiden holde fast i, at børn først og fremmest er deltagere i en social sammenhæng, uanset hvad vi ellers gerne vil have dem til. Men det er i høj grad overladt til børnene selv at finde ud af hele det sociale spil med dets uorden og besværligheder. Det sociale liv har stor betydning for, om børn overhovedet kan koncentrere sig om undervisningen. Det er svært for børn at følge med i matematiktimen, hvis de er i tvivl om, hvorvidt de har nogen at lege med i frikvarteret, eller om de har nogen at følges med over i SFO'en. Derfor er det vigtigt for børnene, at pædagogernes viden om børn også kommer i spil i skolen," siger Anja Hvidtfeldt Stanek.

BEKYMRINGEN FOR MERE SKOLE. Det tætte samarbejde mellem skole og fritidshjem har skabt

bekymring for, om barndommen bliver "skolificeret". Er der overhovedet nogen steder tilbage, hvor barnet kan være barn, når dets hverdag allerede i børnehaven bliver styret af pædagogiske læreplaner, og når fritten er blevet helhedsskolens forlængede arm? Men ifølge Anja Hvidtfeldt Stanek må vi få denne frygt ind i de rette proportioner:

"Det er, som om man i debatten er tilbøjelig til at glemme, at det i udgangspunktet er fantastisk, at vi har denne velfærdsskole, der gør så meget godt for vores børn. Det er svært at være modstander af, at vores børn skal være dygtigere. Men jeg tror ikke, måden at gøre det på kun består af lere timer i skolen og stramme læreplaner og tvungen lektiecafé i SFO'en," siger Anja Hvidtfeldt Stanek.

I stedet bør vi koble skolificeringen sammen med det pædagogiske blik for børns sociale liv på tværs af de steder, de lever det – det liv, der har så stor betydning for alt andet.

"Når børnene skal have flere hardcore-fag som dansk og matematik presset ind i skolen, kan konsekvensen blive, at pædagogerne får pålagt meget specifikke opgaver i forhold til børnene – som for eksempel at undervise i idræt eller madlavning, fordi der nu ikke er tid til det henne i skolen længere. Dermed fratager vi fritidspædagogerne muligheden for at tage hånd om det almene liv hos børnene, og så er der grund til bekymring," siger Anja Hvidtfeldt Stanek.

VIL VI NOGET MED BØRNE? Fritidspædagogikken må finde sine egne ben at stå på, men løsningen på uklarheden er ikke en nostalgisk længsel efter den tid, hvor fritidshjemmet var skolefri zone, mener Charlotte Højholt.

"Jeg kan godt savne en klarere faglig stemme. At fritidspædagogikken i højere grad selv vil noget med børnene – og ikke bliver defineret gennem andres forestillinger om, hvad den skal. Men det er mit indtryk, at pædagogerne i dag føler sig pressede og har vanskelige betingelser i en hverdag med nedskæringer, store institutioner og lave norme- ➔

VIDEN OM HVERDAGSLIV SKAL FREM I LYSET

Forskningsprojektet

"Pædagogers viden og professionalitet i samarbejdet om børns fællesskaber – med særlig henblik på styrkelse af fritidspædagogikken" sætter fokus på pædagogers viden om og måder at arbejde med børns sociale liv i fritidsinstitutioner. Projektet er støttet af BUPL's forskningspulje. Projektet lægger vægt på fritidspædagogers position i det tværfaglige samarbejde om børn og pædagogers mulighed for at komme til orde med deres viden fra børnenes fælles dagligdag i institutionen. Charlotte Højholt er projektleder og gennemfører forskningsprojektet i samarbejde med Anja Hvidtfeldt Stanek.

Læs mere:

www.ruc.dk/forskning

CHARLOTTE HØJHOLT

Ph.d. og lektor ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning på Roskilde Universitet. Redaktør på antologien "Fritidspædagogik og børneliv" (udkommer 2012 på Hans Reitzels Forlag), hvor hun bidrager med artiklen "Fritidspædagogens faglighed og børns fritidsliv".

ANJA HVIDTFELDT STANEKE

Ph.d. og tidligere postdoc ved Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning på Roskilde Universitet. Bidrager til antologien "Fritidspædagogik og børneliv" med artiklen "Pædagogens bidrag til skolen – diskuteret i lyset af børns liv på tværs af undervisning og fritid".

ringer, og hvor ledelseskompetencen er lagt over på skolen," siger hun.

Ifølge Charlotte Højholt er der dog masser af faglig gejst hos fritidspædagogerne, når man først får spurgt til den.

"Der er mange faglige tanker om, hvordan man kan udvikle kammeratskaber og børns kreativitet gennem aktiviteter og om, hvordan man kan få dem til at samarbejde om at skabe noget. Ting, der er vigtige i børns liv og udvikling. Men disse tanker bliver ikke skrevet på en stor kollektiv fane, som man bærer rundt på," siger Charlotte Højholt.

FRA ERFARINGER TIL VIDEN.

Fritidspædagogernes særlige kompetence ligger i at have blikket rettet mod, hvad der sker, når en masse børn er sammen, uden at de voksne har bestemt, hvad de skal bruge tiden til.

"Det kan lyde banalt, men det er vigtigt at pointere, at fritidspædagoger følger den del af børns liv, hvor de er sammen med jævnaldrende, og hvor de langt hen ad vejen selv organiserer og administrerer deres tid. Det er her, børnene lærer noget om at være sammen, og det er vigtigt, at de voksne fagpersoner understøtter det og organiserer rammerne," siger Charlotte Højholt.

Når pædagogerne kan fortælle, hvornår de synes en pædagogisk indsats har været vellykket, er det ifølge Charlotte Højholt et tegn på, at de har klare holdninger til deres egen faglighed.

"Nogle pædagoger fortalte, hvordan de havde lært børnene reglerne til et spil. Da børnene så havde lært reglerne, lavede de dem om og brugte det til noget andet. Pædagogerne så det som en

faglig succes. Og det er et tegn på, at vi har at gøre med en faggruppe, der lægger vægt på at lære børnene at gå selv, så de bagefter selv kan lave om på tingene," siger hun og understreger, at det at overskride regler i fællesskab og dermed skabe et større råderum for sig selv og hinanden er en central dimension i børns udvikling. Her har

fritidspædagogikken altså en særlig rolle at spille – parallelt med, at den også lærer børnene grundlæggende sociale spilleregler.

"Når vi indgår i noget socialt, må vi kende reglerne – vi skal så at sige lære at holde vores plads i køen. Men at lære regler hænger netop sammen med at overskride dem og bruge dem som afsæt for nye ideer: Måske foreslår børnene, at man kunne lave to uddelingssteder til frugt i stedet for ét, så der blev mindre ventetid i køen. På den måde er der en stor og lærerig dobbelthed i at finde ud af at anerkende sociale spilleregler og samtidig være med til at ændre dem," siger Charlotte Højholt.

Hun mener, det kan styrke fritidspædagogernes faglige stolthed, når de bliver involveret i skolen. Netop fordi deres blik for, hvordan børn fungerer med hinanden, kan bane vejen for et bedre skoleliv for børnene. Men her er fritidspædagogerne oppe imod en travl hverdag, der kan spænde ben for den form for vidensbaseret arbejde.

"Jeg kan være bange for, at dagligdagen kan blive så presset, at forbindelsen bliver klippet over mellem pædagogernes viden og de aktiviteter, de organiserer, som jo bør bygge på netop denne viden. Det er her udfordringen for fritidspædagogerne ligger: Hvordan kan de samle den viden op, der ligger i de kollektive erfaringer, og så handle på baggrund af denne viden," siger Charlotte Højholt.

”Jeg kan godt savne en klarere faglig stemme. At fritidspædagogikken i højere grad selv vil noget med børnene – og ikke bliver defineret gennem andres forestillinger om, hvad den skal.”

Charlotte Højholt.